

Výroční zpráva Ábel o.s.

Ohlédnutí za rokem 2012

Úvod

Na úvod vám chceme představit naše vize. Vnímáme spojitost a propojenost všech oblastí lidské společnosti. Na tuto skutečnost nelze nereagovat, proto budeme směřovat k propojení ekologických a preventivních programů. Za rok 2012 jsme se poučili.

Stále je možnost se rozvíjet a tvořit. Pracovat s pedagogy, dětmi, zařízeními a veřejností. To je smyslem naší práce.

Vytváříme intenzivnější propagaci, která nám stále chybí. Chceme, aby každý pochopil, že se inovací nebojíme a jsme naklonění změnám i podnětům zvenčí. Vážíme si našeho životného prostředí a plně podporujeme trvale udržitelný rozvoj.

Děkujeme všem našim příznivcům za podporu a věříme, že do dalších let rozhodně nezklameme.....

Kamil Vaněk, Ábel o.s.

Na co jsme přišli aneb důvody ke změnám.....

Je těžké vyjít všem vstříc. Program je časově náročný, protože toho chceme hodně stihnout. A děti mají své oblíbené části.

1. V této situaci jsme se rozhodli ponechat volbu podoby programu na učitelích a dětech. Ti samozřejmě chtějí především hlavní část - s volně vypuštěným stádem jít krajinou probudit spícího pastýře. Ale v další části, když se mají rozhodnout mezi botanickými hrami a soutěžemi a ukázkou dojení, všichni chtějí vidět dojení. Přitom je časově náročné stádo opět sehnat z pastvy zpět do malé pevné ohrady. Není možné, aby si každý žák dojení vyzkoušel, a tak se mohou pouze po skupinách zblízka dívat, jak se koza rozdojuje a poté dojí. Toto samozřejmě zvyšuje náročnost přípravy programu, neboť to vyžaduje celosezónní pravidelný rytmus každodenního dojení několika vybraných kusů (a tedy alespoň hodinu každý den, bez ohledu na to, zda se koná či nekoná ekoprogram). Každý z najatých pastevců musí umět dojit a musí dojit každý den, někdy i dvakrát denně, jinak by došlo k zánětu vemene nebo se dojivost vytratila. S touto činností je navíc třeba začít brzy po odstavení jehňat, někdy i před zahájením pastevecké sezóny. Vybrané ovce se musí ochočit (naučit chodit za chlebem, aby posléze odpadla nutnost nahánění celého stáda do pevné ohrady) a dojit i začátkem zimního období, kdy jsou již u majitelů mimo Prahu.

2. Po konzultaci s mnoha zúčastněnými lektory jsme dospěli k názoru, že z pedagogického hlediska bude nejvhodnější a nejefektivnější příběh o spícím pasáčkovi přepracovat na metodickou výukovou knihu. Měla by obsahovat pracovní listy, které si mohou učitelé dle potřeby kopírovat a dále s nimi pracovat. Na nich budou různé úkoly dle věku pro žáky, omalovánky s úkolem, otázky k příběhu. Pracovní listy by našly využití i na interaktivních tabulích ZŠ.

3. Na příští sezónu mají pastevci zakoupený starý funkční kolovrátek na předení vlny, chodí na kurzy předení a chceme to začlenit jako ukázkou řemesla, které si samy žáci mohou vyzkoušet. Při dostatku kvalifikovaných lektorů půjde obě ukázky – dojení i předení – předvádět na jednom místě současně.

4. Velmi perspektivní se nám jeví možnost symbolického patronátního konkrétní školy nad některým ZCHÚ. Při něm by mohli z již existujících plánů péče o ZCHÚ vybrat a přepracovat vhodný materiál, a ten pak zařadit do svých školních vzdělávacích programů. Jednalo by se především o důkladnější seznámení s historií, s flórou i faunou nejbližší rezervace. Žáci by mohli dlouhodobě pozorovat (a zapisovat) probíhající ochranu a péči o krajinu, s našimi stády ovcí a koz se toho i účastnit, všimnout si souvislostí v proměnách ZCHÚ.

Domníváme se, že to je cesta, jak nejlépe získat pozitivní vztah i přístup k přírodě, konkrétně k rezervacím ve svém nejbližším okolí. K tomuto bodu bude nutná dlouhodobější intenzivní spolupráce našeho sdružení a dané ZŠ, především s koordinátory ŠVP a EVVO.

Projekt Ovce

V roce 2011 (září a říjen) prošlo programem **400 dětí**, v roce 2012 (květen až říjen) se programů zúčastnilo **1080 dětí**, především z mateřských škol.

Projekt navazuje na předchozí projekt Ovečky, který dále rozvíjí a obohacuje, využívá zkušenosti z předchozích let práce s dětmi a mládeží (od 2009) a zkušenosti se zážitkovou pedagogikou v pražských rezervacích.

Využili jsme stabilnější tým zkušenějších spolupracovníků z předešlých let, využili jsme vytvořené webové stránky **www.abel-ovce.cz**, propagační materiál – prospekty s mapkami všech ZCHÚ, kde se stáda pohybují, s kalendářem kdy a kde má stádo být. Náročný program by nemohl být realizován bez aktivní účasti učitelů, kteří se programů účastnili spolu s dětmi. Na přípravě a realizaci programů se podílelo 10 lektorů – často z řad studentů VŠ (České zemědělské univerzity v Praze, DAMU, Pedagogické fakulty UK v Praze), postupně se také zlepšila spolupráce s pastevcí pracujícími se stády v rezervacích celou pasteveckou sezonu.

Spolupráci se školami a organizacemi pracujícími s dětmi a mládeží nám usnadnila skutečnost, že naši činnost mnozí již znají z předchozích let, jsou s ní spokojeni a mají zájem přijít opakovaně (na modifikovaný program s těmiž dětmi, příp. i na stejný/obdobný program s novými dětmi). Pro velký zájem jsme vloni omezili kontaktování škol, a to včetně těch v blízkosti momentálních pastvin, protože mnohdy nebylo reálné, aby se v daném terénu pracovalo se stádem tak často a s tak velkým množstvím dětí. Několikrát jsme též odmítli požadavek učitelů, aby bylo víc tříd na akci najednou, stanovili jsme si maximální počet žáků na 40. Neosvědčilo se ani pořádání víc než 1 až 2 akce denně – při větším počtu akcí dochází ke zneklidnění stáda, může se zkazít chování zvířat...

Za celé období projektu jsme distribuovali **400 kusů propagačních materiálů** (většinou ředitelům škol, učitelům, kteří informace rozšiřují v rámci pedagogického sboru i mezi žáky, takže předpokládáme, že se 1 výtisk mohl dostat v průměru k 20 a více osobám). Osloveny byly zejména školky, školy a další organizace pracující s dětmi v pražských obvodech Praha 3, Praha 5, Praha 6, Praha 7, Praha 11 a Praha 13 (viz přiložený seznam akcí).

Zajímavým zpestřením bylo v září 2012 angažování několika oveček ze stáda v každoročním představení Opera v Šárce, přítomnost ovcí na jevišti přírodního divadla a následné rozhovory našich spolupracovníků s četnými návštěvníky, byly nedocenitelnou reklamou našeho programu i celé péče MHMP o ZCHÚ.

Cílem a posláním projektu *Ovce* je maximálně užítkovat pro většinu lidí neznámou skutečnost, že na území hl. m. Prahy jsou cenná chráněná přírodní území a v nich se pasou stáda ovcí. Tuto skutečnost zprostředkováváme spolu s naší zkušeností profesionálních pastevců – odhadneme, jak se dané stádo, které známe a s nímž máme zkušenost, bude chovat na pastvině v daném místě ZCHÚ, například podle toho, jak je pastvina vydatná, jak už je spasená, jak velký je volný prostor pro pohyb stáda...

Průběh programu Ovce

Den před samotným programem projdeme skály a terén, odhadneme chování stáda a podle toho připravíme náročnost programu dle dané věkové skupiny účastníků. Intenzivnost zážitkového programu umocňuje sepětí dítěte s otevřenou krajinou, zvířaty, zážitek pospolitosti stáda... Unikátním prožitkem, který program nabízí, je prožitek pospolitosti – stáda zvířat i lidské tlupy.

Většina oslovených pedagogů uvítala a využila nabídku přečíst dětem legendu o pastýři ještě před samotnou návštěvou u stáda. Učitelé od nás obdrželi e-mailem několik verzí pohádky a dle svého zájmu a časových možností zvolili vhodnou verzi příběhu. V příběhu je vždy zmínka o dané lokalitě, kde se program odehraje (pokud jsme zrovna na skalách Děvín za Smíchovem, dětem je staletá přítomnost ovcí zde přiblížena formou vtipné etymologie – Smíchov od „smí chov-at ovce“; na lokalitě Žezulka je zas do příběhu zakomponován historicky doložený fakt (dochovala se smlouva), že se za pronájem vinice dávalo několik liber vosku pro kostel sv. Gotharda v Bubenči apod.). Během čtení textu se děti dovědí historii místa, kam půjdou za ovečkami, případně i něco o místě, kde žijí. Přicházejí na program dobře motivované, lépe se soustředí na obsah a neobvyklou formu výuky.

Na místě samém pak v první teoretické části děti seznamujeme s místem, zopakujeme si (formou rozhovoru), co se dověděly z přečtené legendy, vyprávíme, jak a proč se tu páslo po staletí, jak celá dnešní PP dříve vypadala a proč se pastva na vybraných místech po půl století obnovuje. Děti se obvykle hned ptají po spícím pasáčkovi, takže záhy po rozhovoru odcházíme se skupinou dětí na místo, odkud vidí ležící spící postavu, oblečenou ve starodávných šatech (postavu pasáčka „hraje“ jeden pomocný lektor, který přebírá aktivní roli ve finální části programu).

Druhá část programu patří do praktické zážitkové pedagogiky. Dětem by nešlo teoreticky vysvětlit, co mají dělat a jak se chovat, až vypustíme stádo z ohradníku na volnou plochu rezervace, jak mají dovést ovce ke spícímu pastýři. Proto si zahrají simulační hry na ovce a ovčácké psy a při tom zažijí a pochopí chování a myšlení stáda.

Třetí částí jsou botanické hry, soutěže s herbářem či puzzle. Tuto část však často vynecháváme z časových důvodů. Učitelé i žáci si raději zvolili část programu, kde předvádíme dojení ovcí a koz, případně při delších akcích (LPT) i výrobu jednoduchého syra.

Čtvrtou částí je vypuštění stáda. Bývá to pro děti velmi intenzivní zážitek se stádem ovcí a koz ve volné přírodě, při němž je zodpovědnost za stádo na žácích samotných a oni si to uvědomují a v naprosté většině intenzivně spolupracují, někdy je to náročné, ale odnášejí si neopakovatelný zážitek na celý život. Tato část je zároveň náročná i pro vyučující a lektory, protože musejí současně zvládnout koordinovat jak lektorskou činnost s dětmi tak uhlídat stádo ovcí na volném prostranství a zcela určitě jim nesmí stádo (ani děti) utéci mimo pastviny.

Vypuštění a hnaní, posléze hlídání pasoucího se stáda ovcí a koz je nejdůležitější moment výuky. Předchozí zážitková pedagogika se během okamžiku proměnila v reálnou práci. Situace jsme vždy pečlivě, podle svých letitých zkušeností s pohybem stáda v krajině a s reakcemi a schopnostmi dětí v dané situaci, nastavili tak, aby se v dětech probudil pocit zodpovědnosti za stádo, které jsme jim (v souladu s legendou) svěřili. Terén, trasu pro hnaní stáda, jsme museli vždy vhodně vybrat, aby byla výuka dostatečně tvůrčí a přitom aby ji děti byly schopné zvládnout.

Při volně vypuštěném stádu musíme nejvíc hlídat žáky. Nejčastější výukové slovo je POMA-LU, děti si totiž neuvědomují plachost zvířat, mají tendenci běhat kolem a křičet na sebe. Stáda jsou však chovaná tak, aby si ponechala přirozenou plachost vůči všemu cizímu. Lidé na vycházkách jsou totiž pro stádo potenciálně nebezpeční, zejména když mají s sebou psa a nezvládnou ho. Během téměř každé sezóny dojde k napadnutí či přímo zakousnutí ovce. Stádo proto chodí pouze za pastýřem, přítomnost skupiny dětí však vnímá pozitivně, protože to ob-

vykle znamená vypuštění na nové pastviny.

Do programů byl dle možností zapojen pastevecký pes, jehož jsme měli zapůjčeného od p. Velíka, jednoho z majitelů stád. Pes byl nenahraditelným pomocníkem zejména v případě, kdy se ovce zatoulali v křovinách nebo na skalách, nebo když se celé stádo rozuteklo. Nebyl však vycvičen na náročnou práci za přítomnosti mnoha dětí, nemohl stádo vést krajinou současně s nimi. Když šlo stádo poklidně s dětmi správným směrem, měli jsme psa na vodítku v odstupu od stáda. Pakliže se ve výjimečných situacích stádo rozuteklo a mizelo kdesi za obzorem, museli jsme děti shromáždit stranou a ty pak pozorovali, jak puštěný pes přivádí stádo zpět a dává je dohromady. Dětem byla předvedena ukázka práce se psem.

Když se nám podaří dohnat stádo ke zkamenělému pastýři, začíná část poslední – rozhovor s dávným pastevcem. Žáci si sami vyzkoušeli, kolik jich zvládne a chce pást ovce (udržet je na určeném místě) a kdo z nich chce raději hovořit s pastýřem, kterého probudili, podle legendy, po tři sta letech spánku. Většinou si vyzkoušeli oboje. Je zajímavé, že když přišla věkově různorodá skupina (příměstský tábor, nízkoprahový klub), děti samy od sebe intuitivně spolupracovaly tak, že starší a šikovnější dítě pomáhá mladšímu, uhlídá i to území pastviny, které má na starost jiný, méně zdatný.

Rozhovor dětí s pastýřem, který žil před třemi sty lety, je vždy originální a předem neodhadnutelný. Vyžaduje velké herecké nadání lektora, jenž musí umět vtáhnout do diskuse děti širokého věkového rozpětí. Zajímavé pro nás bylo, že žáci se ani tolik neptají, jak se žilo dříve, ale naopak rády vysvětlují každodenní samozřejmosti dneška (v pojmech cca 17. století - elektřina jsou blesky v drátech, auta jezdí na špinavou vodu, která hoří a jsou kvůli ní války apod.). Přestože převážnou část rozhovoru vedou děti samy, odnášejí si postřehy, nad nimiž mohou dlouho přemýšlet.

V případě delšího programu následuje ještě ukázka dojení ovcí a koz, předvedená přímo pasáčkem nebo některým z lektorů. Tato část budí velký zájem dětí i doprovázejících učitelů, většina z nich dojení nikdy předtím neviděla. Vybrané starší děti mají možnost si dojení krátce vyzkoušet, někdy stihneme ukázat i výrobu jednoduchého sýra.

Závěr

Nezbývá než udělat maximum pro naše cíle a naše sny. Budeme nadále podávat projekty, rozvíjet své služby a lákat na netradiční programy.

Poznávejte s námi rostlinné a živočišné druhy, které se v ZCHÚ vyskytují.

Je čas přejít od slov k činům..

Těšíme se na návštěvu.

Váš Ábel

